

WORKSHOP DIERENFOTOGRAFIE

Foto: Donald Ikkersheim

DIEREN FOTOGRAFEREN

Nogmaals dank voor het volgen van de workshop dierenfotografie. Dierenfotografie blijft een fascinerende en spannende bezigheid. Het is spannend, omdat je van tevoren nooit weet wat voor dieren je te zien krijgt. Daarnaast moet je de hele tijd geconcentreerd blijven, want voor je het weet is hét moment weer weg.

Aan de hand van dit naslagwerk kun jij de belangrijkste technische instellingen nog een keer doornemen. Kun je iets niet meer vinden? Laat het ons weten door een e-mail te sturen naar support@derooijfotografie.nl

Donald Ikkersheim & Mark de Rooij

Foto: Donald Ikkersheim

TECHNIEK IS NIET ALLES

Fotograferen draait niet alleen om de techniek. Toch is het een belangrijk onderdeel, want als je thuiskomt met onscherpe foto's die niet goed belicht zijn, dan zal de teleurstelling groot zijn. Gelukkig kom je met een aantal basis-instellingen al heel ver.

Naast techniek is heel veel oefenen ook belangrijk, zeker bij het fotograferen van bewegende dieren. De eerste keer dat je bewegende dieren fotografeert zal het niet altijd goed gaan. Niet iedere foto zal een voltreffer zijn. Dat is bij professionele fotografen ook zo, dus laat je niet afschrikken als er wat onscherpe of slecht belichte foto's gemaakt worden. Hoe vaker je dieren fotografeert, hoe beter het gaat.

Een ander belangrijk aspect van dierenfotografie is je kennis over het gedrag van dieren. Dieren lijken soms de meest onvoorspelbare dingen te doen, maar als je het gedrag van dieren bestudeert zul je op een gegeven moment meer en meer gaan herkennen. Een fotograaf kan hierop inspelen en zorgen dat hij hét moment niet mist.

Foto: Donald Ikkersheim

DE JUISTE BELICHTING

Is de foto goed belicht? De belichting van de foto stel je in met het diafragma, de sluitertijd en de ISO-waarde. Deze waarden kunnen per foto verschillen, want de intensiteit van het (zon)licht varieert en het maakt ook een enorm verschil of het dier in de zon staat of onder een boom in de schaduw. Richt jij je camera op een hert met begroeiing in de achtergrond? Zeker op bewolkte dagen zal er niet veel licht vallen op de onderwerpen binnen je compositie. Als je daarna de camera op de lucht richt om een vogel te fotograferen, dan is er opeens veel meer licht.

Zoals je zult begrijpen is er niet één gouden combinatie van instellingen. Het hangt echt van de omstandigheden af. Om die reden heeft het ook weinig nut om instellingen die bij een foto staan klakkeloos over te nemen. De kans dat de omstandigheden bij jou anders zijn is enorm groot en dan levert het geen goed belichte foto op.

Om die reden richten wij ons liever op een manier van fotograferen die ervoor zorgt dat je de instellingen en mogelijkheden van je camera echt leert te begrijpen. Dat is de manier om een goed belichte foto te maken in iedere situatie.

Sluitertijd

Afhankelijk van het type fotografie is de ene instelling belangrijker dan de andere. Doordat dieren vaak bewegelijk zijn is het bij dierenfotografie belangrijk controle te hebben over de sluitertijd. Hiermee bepaal je hoe snel de foto gemaakt wordt en heb je de mogelijkheid bewegende onderwerpen te 'bevriezen'. Ondanks dat ze in beweging zijn komen ze toch scherp op de foto. Dat is het type dierenfoto waar we meestal voor kiezen. Het kan echter ook leuk zijn de beweging te laten zien. Je maakt de sluitertijd langzamer en door de camera met dezelfde snelheid mee te bewegen krijg je een gestreepte achtergrond. Deze techniek wordt ook wel *panning* genoemd.

Diafragma

Bij dierenfoto's is het over het algemeen mooi als het dier scherp is en de achtergrond (een beetje) onscherp. We spreken over een kleine scherptediepte, een klein gebied in de foto ziet er met het oog scherp uit. Dit effect bereik je met dierenfotografie al vrij snel. Dierenfotografie wordt meestal met een flink zoomobjectief gedaan. Hoe hoger de brandpuntsafstand (dus hoe verder je inzoomt), hoe kleiner de scherptediepte wordt. Scherptediepte kun je ook beïnvloeden met het diafragma. Een groot diafragma (laag F-getal) geeft een kleine scherptediepte. Een klein diafragma (hoog F-getal) geeft een grotere scherptediepte. Stel, je maakt een foto op 300mm en f/4. Je kunt met deze instellingen een kleine scherptediepte verwachten. Met 300mm en f/14 is de scherptediepte iets groter, maar doordat je zo ver ingezoomd bent zul je merken dat de scherptediepte nog steeds niet enorm groot is. Dat is een kenmerk van dierenfotografie. Om deze reden is het ontzettend belangrijk dat je op de juiste plek scherpstelt.

ISO-waarde

De ISO-waarde is een veelbesproken term in de fotografie. De voornaamste reden hiervoor is dat je beeldruis krijgt bij een hoge ISO-waarde. Idealiter zet je de ISO-waarde op de laagste stand. Bij de meeste camera's is dat ISO 100. Toch zullen er genoeg situaties zijn waarbij de ISO-waarde omhoog moet. Stel, je fotografeert paarden in galop op een zwaarbewolkte dag. Er is relatief weinig licht en je hebt een sluitertijd van 1/800^e nodig om de paarden scherp te krijgen. Doe je dit in combinatie met ISO 100? De kans is heel groot dat je foto's onderbelicht raken. Er is te weinig licht aanwezig waardoor de camera in zo'n korte tijd onvoldoende licht op de sensor

krijgt. Als je diafragma al helemaal openstaat, kun je niet anders dan de ISO-waarde verhogen. Doe dit ook, want anders krijg je onderbelichte foto's, of als jij de sluitertijd toch wat langzamer maakt, onscherpe dieren.

Welke camera modus?

De sluitertijd is dus belangrijk. Je kunt dit instellen vanuit de sluitertijd voorkeuze (S-stand, bij Canon de Tv-stand) en vanuit de manuele stand (M-stand). Welke modus je gebruikt maakt eigenlijk helemaal niet zoveel uit, tenzij je per se met een specifiek diafragma wilt fotograferen.

Zoals je al hebt kunnen lezen houden we de ISO-waarde het liefst zo laag mogelijk. Om die reden wordt dierenfotografie vaak gedaan met een zo groot mogelijk diafragma. Je probeert dan zoveel mogelijk licht in de camera te krijgen. Dat is fijn, want als er voldoende licht is kun je een snelle sluitertijd kiezen en de ISO-waarde laag houden.

Bij dierenfotografie weet je nooit wat je tegenkomt. Het ene moment fotografeer je een vliegende vogel, het andere moment een hagedis die zich niet verroert. Je kunt de hele dag fotograferen met een hele snelle sluitertijd, zodat zowel bewegende als stilstaande dieren scherp op de foto komen, maar dat zal soms leiden tot een onnodig hoge ISO-waarden. Pas de sluitertijd dus aan op basis van de snelheid van het dier. Hierbij speelt de afstand natuurlijk ook een rol. Een vogel hoog in de lucht lijkt zich minder snel te bewegen dan wanneer het op 10 meter afstand vliegt.

Sluitertijd voorkeuze

Dit is makkelijkste manier om goede dierenfoto's te maken zonder te veel met de instellingen bezig te zijn.

Modus: S-stand (Tv-stand bij Canon)

Sluitertijd: 1/500 (of sneller)

ISO: Automatisch

Diafragma: Kiest de camera

Met deze instellingen hoef jij alleen de sluitertijd aan te passen op basis van hoe bewegelijk de dieren zijn. Bij een hele snelle sluitertijd of weinig licht zal de camera in eerste instantie het

Foto: Donald Ikkersheim

diafragma verder openen. Kan het diafragma niet verder open? Dan pas zal de ISO-waarde stap voor stap verhoogd worden. Het fijne is dat de camera op deze manier altijd zoekt naar de ideale combinatie van instellingen om een goed belichte foto te krijgen.

Manuele stand

Stel jij vanuit de manuele stand de sluitertijd, het diafragma én de ISO-waarde in? Dat kan goed werken voor dat ene moment, maar de combinatie werkt niet meer als je de camera op een dier richt dat minder goed in het (zon)licht staat. Je moet dus altijd één of meerdere instellingen aanpassen voor de volgende foto. Dat kost tijd en daardoor kun je belangrijke momenten missen. De manuele stand kan handig zijn als je per se een iets grotere scherptediepte wilt hebben in combinatie met een specifieke sluitertijd. Het advies daarbij is om de ISO-waarde automatisch in te stellen. Je kunt dit natuurlijk ook handmatig aanpassen per foto, maar dit is iets wat de camera volledig automatisch kan. Goed om te weten, de camera zal nooit onnodig een hoge ISO-waarde instellen. Dit doet de camera alleen als de combinatie van sluitertijd en diafragma te weinig licht in de camera oplevert waardoor een foto onderbelicht dreigt te worden.

Modus: M-stand

Sluiter tijd: 1/500 (of sneller)

ISO: Automatisch

Diafragma: Op basis van de gewenste scherptediepte

Welke sluitertijd?

Wat de perfecte sluitertijd is per diersoort is helaas niet te voorspellen. Het hangt af van de snelheid van de dieren en de afstand tussen jou en de dieren. Het advies is om minimaal 1/500^e te gebruiken, wat een prima sluitertijd is als dieren zich langzaam bewegen. Deze sluitertijd heb je sowieso nodig als je met een teleobjectief fotografeert. Hoe hoger de brandpuntsafstand, hoe groter het effect van een beweging van de camera is. Voor rennende dieren en vliegende vogels heb je al snel 1/1000^e nodig.

Zoom na het maken van een foto in op het Lcd-scherm om te kijken of er geen bewegingsonscherpte in de dieren te zien is. Is dat wel het geval? Maak je sluitertijd sneller en probeer het opnieuw.

Foto: Donald Ikkersheim

SCHERPSTELLEN

Bij het scherpstellen zijn er over het algemeen twee instellingen om rekening mee te houden. Enerzijds het aantal autofocuspunten, anderzijds de autofocusmethode. Handmatig scherpstellen kost vaak te veel tijd dus gebruik de goede autofocus die de meeste camera's tegenwoordig hebben.

Autofocuspunten

Hier kunnen we kort over zijn. De meeste controle heb je met één autofocuspunt. Plaats het autofocuspunt op de kop van het dier en als het lukt op het oog. Dit is bij rennende dieren vrij lastig, maar oefening baart kunst! Mocht je camera de optie hebben, dan kun je eventueel een cluster van autofocuspunten instellen. Het is makkelijker dit op de kop van dieren gericht te houden, maar je verliest er wel een beetje controle mee.

Foto: Donald Ikkersheim

Autofocusmethode

Vrijwel iedere camera heeft een enkelvoudige autofocusmethode (AF-S, bij Canon ONE SHOT) en een continue autofocusmethode (AF-C, bij Canon AI Servo). Als dieren bewegen varieert de afstand tussen de camera en de plek waar je scherpstelt continu. Om die reden is het bij bewegende onderwerpen aan te raden de continue autofocus in te stellen. Zolang jij de ontspanknop half ingedrukt houdt, zorgt de camera ervoor dat de juiste scherpstelafstand ingesteld wordt. Net voordat je de ontspanknop helemaal indrukt om de foto te maken is de scherpstelafstand dus nog aangepast.

Steeds meer camera's krijgen focus tracking waardoor na het scherpstellen het onderwerp automatisch gevolgd wordt. Je ziet het autofocuspunt dan met het dier meebewegen. Sommige camera's hebben zelfs eye-tracking focus, waarbij het autofocuspunt op het oog van het dier (of mens) gericht blijft. In de nieuwste camera's werkt dit verbazingwekkend goed. Heeft jouw camera deze functie? Probeer het uit en experimenteer of het naar wens werkt.

Foto: Donald Ikkersheim

ANDERE HANDIGE FUNCTIES

Om dierenfoto's te laten slagen zijn er nog een paar andere functies waar je gebruik van kunt maken.

Burst

Maak meerdere foto's achter elkaar. Dieren maken soms bewegingen die er vreemd uitzien in een foto. Ook knipperen ze met de ogen. Door meerdere foto's achter elkaar te maken heb je achteraf nog keuze.

Lichtmeetfunctie

De meeste camera's staan standaard ingesteld op de *Multi* lichtmeetfunctie (ook wel matrixmeting, meervlaksmeting of evaluatief genoemd). Dat is een goede lichtmeetfunctie voor grote onderwerpen of als alles in de foto even belangrijk is.

Bij een vliegende vogel in de lucht, of een uil die in de schaduw zit zie je al snel dat het dier onderbelicht raakt. Door de lichtmeetfunctie aan te passen naar centrum-gewogen of spotmeting kun je ervoor zorgen dat het dier beter belicht wordt. Het heeft soms wel als nadeel dat de rest van de foto onder- of overbelicht raakt. Echter het dier zal een betere belichting krijgen.

Beeldstabilisatie

Dierenfotografie doe je vaak vanuit de hand, omdat je dan het meest flexibel bent. Het is dan makkelijker om de bewegende dieren te volgen. Heeft jouw objectief (of camerabody) beeldstabilisatie? Zet deze functie aan. Het kan voor scherpere foto's zorgen.

COMPOSITIE

Direct de perfecte compositie krijgen is met dierenfotografie erg lastig. Gelukkig kun je achteraf altijd nog een uitsnede maken als je iets ruimer kadert. Met één autofocuspunt geactiveerd bepaal je wel van tevoren waar het dier in de foto komt.

Ruimte in de kijk- of looprichting

Een vogel aan de rand van de foto die het beeld bijna uitvliegt? Dat ziet er vreemd uit. Een zwijn dat van links naar rechts loopt en helemaal rechts in beeld is? Ook dat ziet er vreemd uit. Dierenfoto's zien er over het algemeen beter uit als er meer ruimte is in de kijk- of looprichting dan achter het dier.

Schuin van voren

Je kunt dieren vanaf de zijkant fotograferen, maar probeer het ook eens schuin van voren. Je krijgt veel meer van het dier te zien. Natuurlijk heb je geen invloed op de positie van het dier, maar soms kun jij je eigen positie aanpassen. Zo niet, dan is het een kwestie van geduld totdat het dier zich een beetje draait.

Wees creatief

Meestal is het hele dier te zien in de foto, maar hoe leuk is het als je details van dieren fotografeert? Denk aan de patronen in de vacht, de poten of een close-up van de kop. Durf hiermee te experimenteren, want het levert meer variatie op in je foto's.

Vliegende vogels

Vogels vliegen vaak boven ons waardoor je ze van onder fotografeert. Wacht op het juiste moment, zoals het spreiden van de vleugels en kijk heel goed of het licht de vleugels op het ene moment beter belicht dan het andere moment. Zeker bij een laagstaande zon varieert de lichtval vrij snel waardoor de onderkant van de vleugel mooi belicht kunnen worden. Vogels recht van voren fotograferen levert meestal niet de mooiste foto's op.

Recht van voren gefotografeerd is er weinig van de vogel te zien

